

11

Az Eger című lap és szerkesztői 1863–1893 között (1863. július 2. – 1893. szeptember 26.)

BARNA BÉLA

Jelen tanulmányban egyrészt az Eger című lap intézménytörténetének 30 évét (1863. július 2. – 1893. szeptember 26.) tekintem át, másrészt pedig a lap szerkesztőinek újságírói életpályáit mutatom be: így Vida József, Szabó Ignác, Fekete Ferenc és Ilméri Kiss István szerkesztők életrajzát közlöm.

Kulcsszavak: Eger, sajtótörténet, 19. század,

1. ELŐZMÉNYEK: AZ EGRI ÉRTESÍTŐ ÉS AZ EGRI POSTA (1860–1863)

Az 1851-től 1859-ig tartó, Alexander Bach osztrák belügyminiszterről Bach-korszaknak nevezett időszakban (amelyet országos sajtótörténeti szempontból Buzinkay Géza *A túlélés évtizedének* nevez⁶⁴) jelen tudásunk szerint Egerben nem jelent meg újság.

Az első tulajdonképpeni hírlap, az Egri Értesítő, 1860. szeptember elsején, szombaton indult útjára, ezt a dátumot tekinthetjük egyben a rendszeres egri sajtó megindulásának is. A lap alapító kiadója **Czeisler**⁶⁵ (más írásmód szerint **Zeisler**) **Lajos** volt, a kiadó irodája is az ő fűszerkereskedésében, a Belváros (**Halpiacz**⁶⁶) 239-es szám alatt volt.

⁶⁴ 1852-től az évtized végéig a császár nagybátyja, Albrecht főherceg lett Magyarország kormányzója, működése idején Pest-Budán szigorúbb lett a sajtóellenőrzés, mint Bécsben.

⁶⁵ Magán az Egri Értesítőn is az 1860-as évfolyamon Zeisler, 1861 februárjától pedig Czeisler az írásmód.

⁶⁶ Az egri Halpiacz valószínűsíthetően a mai Zalár utca végén, a Tábornok ház előtt volt.

Szerkesztőnek sikerült megnyernie a klagenfurti születésű **Montedegoi Albert Ferenc**⁶⁷ (1811–1883) csillagászt. Az alapító (Czeisler) egyébként így vallott az Egri Értesítő megalapításáról: „Sok száz forintomba, még több gondomba, s virágzó üzletem tönkremenetelére került kedvelt eszmém, az Egri Értesítő megalapítása. Mindez hagyján. Megnyugvást találok abban, hogy azon szomorú időkben tehetségemhez képest segítettém én is közös ügyünkön, s hogy a lap megalapításával s fenntartásával hazafias cselekedetet műveltem”.

Albert Ferenc négy és fél hónapnyi működése után szerkesztőváltás következik a lap élén. A Borovszky-monográfiában Breznay Imre, tőle átvéve pedig Nagy József is tévesen közli Eger története című könyvében, hogy a szerkesztést „Danielik János, később egri kanonok veszi át”. Valójában nem **Danielik János**, hanem annak öccse, az ugyancsak murányi születésű, ám négy évvel fiatalabb Danielik József író, a Szent István társulat igazgatója vette át a lap szerkesztését a II. évfolyam 2. számától (1861. január 20., vasárnap). Az Egri Értesítő utolsó száma egyébként 1861. december 29-én jelent meg, egy héttel később pedig már Egri Posta lett az új neve.

Az Egri Posta első száma 1862. január 5-én jelent meg, s még öt hónapon át Danielik József szerkesztette a lapot, ő azonban 1862. június elsején (I./22. szám) leköszönt, mert Visontai Kovács László kérésére **Erdélyi József** lett (volna) a szerkesztő. Mivel azonban Pálffy Móríc⁶⁸, aki 1861–1865 között Magyarország helytartója volt, nem adta meg Erdélyinek a szerkesztői jogot, ezért az alapító Czeisler Lajos díjtalanul Pázmán Alajos birtokába adta a lapot. Az Egri Posta szerkesztője Szabó Ignác lett⁶⁹, Erdélyi József főmunkatárs pedig, aki sikertelenül pályázott a szerkesztői címre, átment a konkurenciához, és a Mátra című újság munkatársa lett.

Az Egri Posta utolsó száma 1863. június 24-én (II. évfolyam/26. szám) jelent meg: e szám is közli, hogy a következő félévben nagyobb és díszesebb alakban Eger címmel fog megjelenni az újság, immár a körmendi születésű Vida József szerkesztésében.

⁶⁷ (Montedegoi) Albert Ferenc (Klagenfurt, 1811 – Eger, 1883) Albert Ferenc 1811. január 1-jén született az ausztriai Klagenfurtban. 1841-től a pesti egyetem csillagászat és felsőbb földmérés professzora volt, miután a pesti egyetem bölcséleti karán doktori oklevelet is szerzett (1835-ben). 1825-től 1848-ig a budai csillagvizsgálóban a saját meteorológiai észleléseinek eredményeit havonta közzétette az *Ofner-Pester Zeitung* és *Pester Tageblatt* hírlapokban; 1832-től pedig magyarul az akkori lapokban, nevezetesen a *Jelenkorban* és a *Nemzeti Újságban*, illetve később az *Egerben* és az *Idők Tanujában*. 1851. április 15-én Bartakovics Béla egri érsek kinevezte egri csillagásznak, líceumi tanárnak, s rábízta a bibliotéka könyvtárosi teendőit. Oktatott német nyelvet, matematikát, fizikát, geográfiát és statisztikát is. 1852-ben meteorológiai megfigyelőállomást rendezett be, megfigyeléseinek eredményeit pedig a később elindult helyi sajtóban tette közzé. Emellett cikkeket és értekezéseket írt a csillagászat, időjárás és természettan köréből a *Közhasznú Esmeretek Tárába*, illetve a Szent István Társulat Encyclopaediájába; továbbá az Akadémia Értesítőjébe, az egri főgimnázium Értesítőjébe, az Egri Értesítőbe és utódjába, az Egri Postába. Sőt igazából erre az életrajzírók eddig nem nagyon tértek ki: ő volt a szerkesztője is az Egri Értesítőnek. Czeisler lapalapító visszaemlékezése szerint többször felkereste a megyefőnök Tiboldt urat, aki egyszer azt kérdezte tőle: Haben Sie schon einen Redacturen? És Tiboldt Montedegoi Albert Ferencet ajánlotta, rögtön küldetett is érte, és meg is kötötték a szerződést: melynek értelmében Montedegoi szerkesztette a lapot évi 500 forint tiszteletdíjért. V. Tana Judit szerint az idősödő Albert Ferenc csillagászati tevékenysége ezután már elméleti fejtegetések, tanulmányok, szakkönyvek és ismeretterjesztő cikkek írására koncentrált. Ma úgy fogalmazhatjuk, hogy a tudományok ismeretterjesztője volt. A Jelenkor, a *Pesti Napló* és a *Nemzeti Újság* rendszeresen közölte írásait. 1883. augusztus 9-én az íróasztal mellett, munka közben érte a halál Egerben. Hogy az egriek körében milyen népszerű volt, bizonyítja az a 30 hintó, amely 1883. augusztus 12-én – három nappal halála után utolsó útjára elkísérte. Albert Ferenc az egri Hatvani temetőben nyugszik. Emléktáblája a Bajcsy-Zsilinszky utca 1-es számú épület (OTP) oldalán van, felirata: „Ebben a házban lakott Montedegoi Albert Ferenc 1811–1883 a budai Uraniae és az egri Specula csillagásza”. Utcat is neveztek el róla Eger lajosvárosi részén.

⁶⁸ Gróf Pálffy Móríc (Vöröskő, 1812. július 12. – Kaltenleutgeben, 1897. szeptember 14.) császári altábornagy, a főrendiház tagja, császári királyi kamarás az Aranygyapjas rend birtokosa, 1861–1865 között Magyarország helytartója volt.

⁶⁹ „Miután Danielik József, a szerkesztő, – ki akkor már Egerből Bpestre volt, hivatalos állásánál fogva, távozandó, – a szerkesztői gondoktól is menekülni óhajtott, új szerkesztőről kellett gondoskodni. – Ekkor szólította föl a laptulajdonos, Pázmán A. a lap szerkesztésének átvételére Szabó Ignác egri főgymn. tanárt, a lap volt belfunkatársát, ki arra készséggel vállalkozott”. – Az időszaki sajtó Egerben III. Eger című lap 1886. május 11-i (25-ik évfolyam 19-ik) szám.

2. AZ EGER INDULÁSA ÉS VIDA JÓZSEF SZERKESZTÉSÉNEK IDEJE (1863–1871)

Politikai és vegyes tartalmú hetilapként tehát a korábbi bejelentés szerint 1863. július 2-án valóban meg is jelent az **Eger** első száma Vida József szerkesztésében, az Egri Posta folytatásaként, de új évfolyamszámozással, és egy ideig, 1867 áprilisáig a kiadója **Pázmán Alajos**⁷⁰ volt.

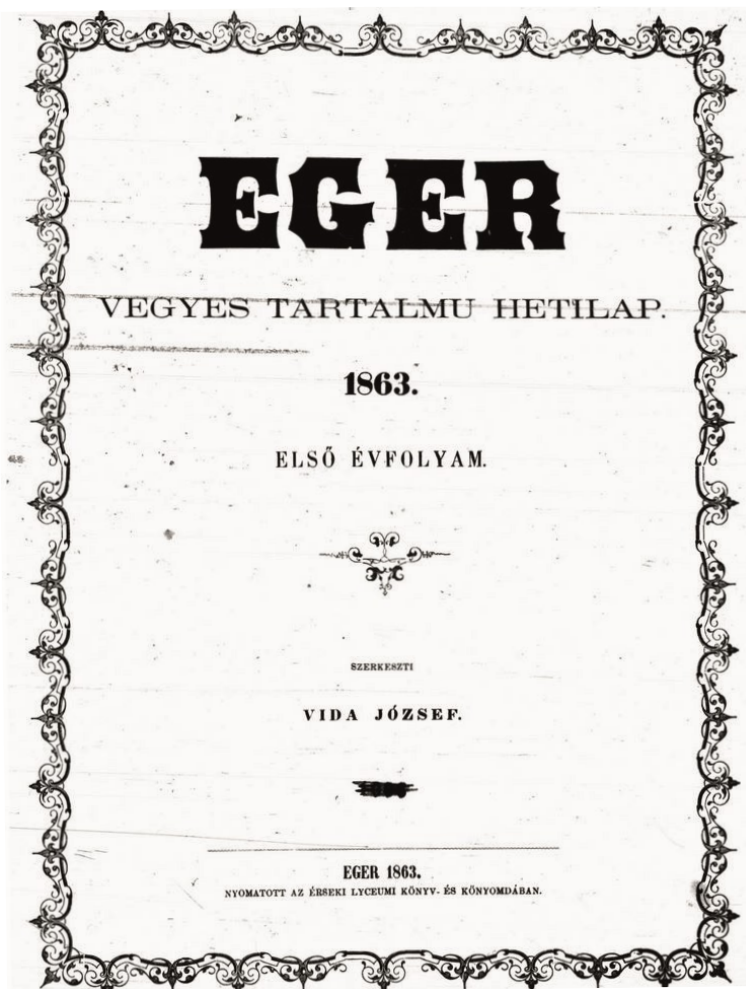
Breznay írja a lapról a Borovszkyban: „Az Eger hetenként egyszer jelent meg egy ívnyi terjedelemben; tartalma társadalmi, közgazdasági és szépirodalmi, később pedig politikai is”.

A lap első szerkesztője 1863 júliusa és 1871 augusztusa között Vida József (Körmend, 1833 – Kassa, 1876) költő volt. Vida a Vas megyei Körmenden született 1833. március 2-án. Apja Vida János szabómester, anyja Gerencsér Róza volt. A gimnáziumot Szombathelyen végezte. Húszévesen, 1853 októberében Pestre ment joghallgatónak. 1856-tól Jókai Mór pártfogásával a **Vasárnapi Újság**ban megjelent költeményeivel figyelmet keltett, és Pákh Albert⁷¹ vidám újdonságok és egyéb apróságok írójának szerződtette, és e minőségben működött 1862-ig. Közben 1860-ban jogdoktori oklevelet nyert. Erről az időszakról így írt a Vidáról szóló nekrológban a Vasárnapi Újság: „Első fellépte az irodalomban 1855-re esik. A Vasárnapi Újság szerkesztője Pákh Albert, betegsége miatt huzamosabban időzván Gräfenbergben, a lap szerkesztését Jókai vitte. Vida néhány verset vitt hozzá, melyek közül egy mindjárt a következő számban megjelent, egy szerkesztői izenet kíséretében, mely biztatólag szólt a fiatal kezdő tehetségéről. A szerkesztő haza érkezvén, nem csak több verset közölt tőle, hanem fel is vette lapja mellé, újdonságok s egyéb apróságok írójának, s e minőségben maradt Vida a lap mellett 1862-ig, mikor a fővárosból elköltözött”⁷².

⁷⁰ *Pázmán Alajos* (Miskolc, 1816 – Maklár, 1881) 1816. június 13-án született a Borsod vármegyei Miskolcon, ott végezte a gimnáziumot is, majd Egerben lett papnövendék, itt is szentelték pappá 1840-ben: Ócskay Antal kassai püspök ordinálta áldozópappá. Három évi káplánkodás után főszékesegyházi hitszónok és karkáplánná nevezték ki. 1844-ben a tanítóképző intézet tanára, a Foglár-intézet igazgatója lett. 1862–1863-ban az Egri Posta kiadója volt Pázmán, akihez így került a lap Czeisler visszaemlékezése szerint: „Azonban, mivel Erdélyi nem lehetett a szerkesztőm, átadtam a lapot mindenestül egy krajcár kárpótlás nélkül Pázmánnak, aki hálálkodva ígérte meg, hogy míg valaki családomból él, addig pontosan kapni fogja a tisztelet példányt. Egy évig meg is tartotta amit mondott, de aztán ő is megfeledkezett mindenről”. (CSERŐ, 1886) A Magyar Katolikus Lexikon szerint: „Szerk. 1862. X. 28-1863. VI. 27: az Egri Posta c. vegyes tartalmú és kiad. 1863. VII. 2-1867. IV: az Eger c. pol. hetilapot”.

⁷¹ *Pákh Albert* (Rozsnyó, 1823. március 11. – Pest, 1867. február 10.) ügyvéd, az MTA levelező, valamint a Kisfaludy Társaság rendes tagja, a Vasárnapi Újság alapítója és szerkesztője.

⁷² SZÁSZ Károly: Vida József. Nekrológ. Vasárnapi Újság, 1876, XXIII. évfolyam, 28. szám. p.438.

1. ábra: Az Eger című lap első évfolyama

Pesten tartózkodása ideje alatt csaknem minden szépirodalmi lapban jelentek meg költeményei, így a Vasárnapi Újságon kívül a **Hölgyfutárban**, a **Családi Körben**, a **Divatcsarnokban**, a **Szépirodalmi Figyelőben**, a **Koszorúban**, a **Szépirodalmi Közlönyben**, a **Nővilágban**, a **Részvét naptárában**, az **Igazmondóban**, a **Figyelőben**, stb. A **Magyar Sajtó** minden szombati számában (1855–58) tette közzé humorisztikus tárcáját.

Humoros és tréfás dalai, egészséges, bár néha nyers zsánerképei, magyaros ritmusérzéke, Petőfire emlékeztető modora a maga idején kedvelt költővé tették. Vida Nemzeti koszorú című kötete 1860-ban jelent meg Pesten, felemás visszhangot keltve: születtek róla elragadtatott hangú, dicsérő, illetve a szerzőt egyszerű epigonnak bélyegző kemény kritikák is. Azonban különleges horderejű az a két bírálat, melyet a szerkesztő Arany és az általa kritikáírára felkért Szász Károly készített⁷³. Szász Károly tollából igen kedvező bírálat jelent ugyan meg a Szépirodalmi Figyelő 1861. évi 13. és 14. számában, de a szerkesztő (Arany János) bíráló jegyzete nagyon alább szállította az elismerést; ez lelohasztotta Vida munkakedvét, s ezután ritkábban írt. A Vasárnapi Újság így írt erről: „Ez idő alatt lyrai tehetsége szépen fejlődött, s a Vasárnap Ujságban, Hölgyfutárban s csaknem valamennyi szépirodalmi lapban gyakran találkozott a nevével a közönség. Dalaiban humor, közvetlenség, élénk képzelet és érzés nyilatkozott. Modora a Petőfiére emlékeztetett, népies hangjával, eleven tréfaival, s egészséges,

⁷³ BALÁZS Eszter Anna: Arany János széljegyzetei Vida József Nemzeti Koszorú című verseskötetében. Irodalomtörténeti Közlemények 2002. 5-6.sz. p.676–689. <http://epa.oszk.hu/00000/00001/00011/balazsea.htm#fn52>

bár olykor nyers és ízléstelen, genre-képeivel. Midőn versei gyűjteményét 1860-ban Nemzeti koszorú cím alatt közrebocsátotta, bírálója, Arany János Szépirodalmi Figyelőjében azt írta róla, hogy »benne határozottan körvonalazott egyéniség áll az olvasó előtt, kinek első kiváló vonása a humor azon neme, mely nem annyira mély ugyan, hogy keserű és fájdalmas legyen, de nem is annyira felületes, hogy a csupa élczczel téveszthetnők össze; azon humor ez, mely a jóindulatú kedélyesség s az ártatlan tréfát kereső szeszély egyesüléséből ered; mely a satyra kilencz ágú korbácaival nem csapdossa a sivár bűnöket, sőt, szivesebben lesz epigrammaivá, ha az élt nem mellőzheti, de tréfája többnyire találó s genre-képeiben vagy csapongásaiban nem ritkán szelíden metsző is.« A bírálat azonban, a részletekben, nagyon is kedvezőnek találtatott a szerkesztő által, ki azt, ellenjegyzetében tetemesen devalválta. A fiatal szerzőnek a nagy költő s színtoly nagy tekintélyű kritikus szava csökkentette kedvét a költői pálya iránt s azután keveset írt, még kevesebbet bocsátott közre; mikor azonban Arany a Koszorú című lapját megindította: 1862-ben egy szép költeménnyel (»Házaseletem«) Vida is fölkereste.⁷⁴

Arany János egyébként, szigorú és józan szavai ellenére, reményteli jövőt látott Vida előtt⁷⁵. A Szépirodalmi Figyelő 1862-es évfolyamában, tehát már a kötet és kritikája megjelenése után, azt írja egyik glosszájában: „Vida József, tehetséges ifju költőink egyike, az egri lyceumba jogtanárrá választatott. Reméljük, e heterogen pálya nem vonja őt el a költészettől, melyben hivatásának már is szép jeleit adta.”⁷⁶ Arany ezek szerint esélyt látott arra, hogy Vida kiemelkedjék a többiek közül. Sorsát később is figyelemmel kíséri: a folyóirat Vegyes című rovatában gyakran megemlíti nevét⁷⁷.

1862-ben az Egri Érseki Lyceumi Jogakadémia nyilvános, rendes tanári állására kapott meghívást; ekkor elhagyta a fővárost. Erről a Vasárnapi Újság így írt: „Azután az élet is más pályára terelte. 1860-ban jogtudori oklevelet nyert, s tanári pályára szánván magát, állás után nézett. 1862-ben az egri érseki joglyceumba hivatott meg tanárrul. Bucsut mondott a fővárosnak, s a Vasárnapi Újságtól, hol különösen eleven és humoros »szerkesztői mondanivalóival« a rossz poéták félelme s az olvasók mulattatója volt, megválva, új állását elfoglalni ment. Megnősült, s teljes családi boldogságot élvezett nejének 1872-ben bekövetkezett haláláig. E csapás után soha nem vigasztalódott s beteges kedélyét, melyet saját, gyorsan fejlődő mellbetegsége is elkésérített, sem ártatlan gyermekei látása, sem baráti vigasztalás, nem vidíthatta föl. A kassai kir. jogakadémiához helyeztetvén át, ott teljes visszavonultságban, csak hivatalának és gyermekeinek élve, töltötte végéit”.

Egerben megnősült tehát, gyerekei születtek, és az **Eger** című hetilapot megindította, és szerkesztette 1863. július 2-től 1871. augusztusig. Saját művet alig publikált a lapban. Álneve egyrészt a **Kacsaközi**⁷⁸ volt, illetve **Dorombosi** vagy **Duzzogi Hárpia**. Álneveit Vida közei barátja, Károly György Hugó⁷⁹ fedte fel⁸⁰. Vida korabeli népszerűségét igazolja egyébként Károly Gy. Hugó megállapítása, miszerint az akkortájt készült összes irodalmi tankönyv, sőt egy német olvasóközönség számára összeállított antológia is közöl tőle egy-két verset.

⁷⁴ SZÁSZ Károly: Vida József. Nekrológ. Vasárnapi Újság, 1876, XXIII. évfolyam, 28. szám. p.438.

⁷⁵ BALÁZS Eszter Anna: Arany János széljegyzetei Vida József Nemzeti Koszorú című verseskötetében. Irodalomtörténeti Közlemények 2002. 5–6.sz. p.676–689.

⁷⁶ AJÖM XII, Prózaí művek, I, 1860–1882, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968, 262.

⁷⁷ „Az Egri Posta szerkesztését, hir szerint, Vida József tehetséges ifju költőnk venné át.” Koszorú, 1863, 3. sz., jan. 18., 71; „Az Egri Posta ezentul Heves czim alatt, Vida József szerkesztése mellett fog megjeleni.” Uo., 19. sz., nov. 8., 455.

⁷⁸ Vida József író és költőnek álneve (kisebb prózaí dolgozatai alatt); a Kacsaköz utca Egerben, hol Vida egy ideig lakott. – Forrás: Pallas Nagylexikon

⁷⁹ Károly György Hugó (Debrecen, 1840 – Budapest, 1908), bölceleti doktor, a jászóvári premontrei kanonokrend áldozópapja, főgimnáziumi tanár.

⁸⁰ KÁROLY Gy. Hugó: Egy elhallgatott költőnk. A Felső Magyarországi Múzeum-egylet Első Évkönyve 1872-3., szerk. KÁROLY Gy. Hugó, Kassa, 1874, 14–27.

2. ábra: Vida József, az Eger első szerkesztője

Felesége 1872-ben meghalt. Ez rendkívül lesújtotta, és 1871. augusztus 10-én a kassai királyi jogakadémiához helyeztetvén át, ott egészen elvonultan élt. Pestről távozása után alig jelent meg tőle valami⁸¹. 1876-ban küldött be a Fővárosi Lapoknak egy költeményt Ahhoz a kaszás úrhoz címmel, melyben az őt fenyegető halállal gúnyolódik, ezen utolsó költeménye éppen 1876. június 20-án Kassán történt halála hírével egyszerre jelent meg. Tüdővészben halt meg 43 éves korában. Halálakor a Vasárnapi Újságban (1876. július 9-én) jelent meg róla nekrológ (-á-r- monogrammal: Szász Károly), ugyanebben a számban megjelent arcképe is (Haske Ferenc illusztrációja). Szülővárosában, Körmenten utcát neveztek el róla.

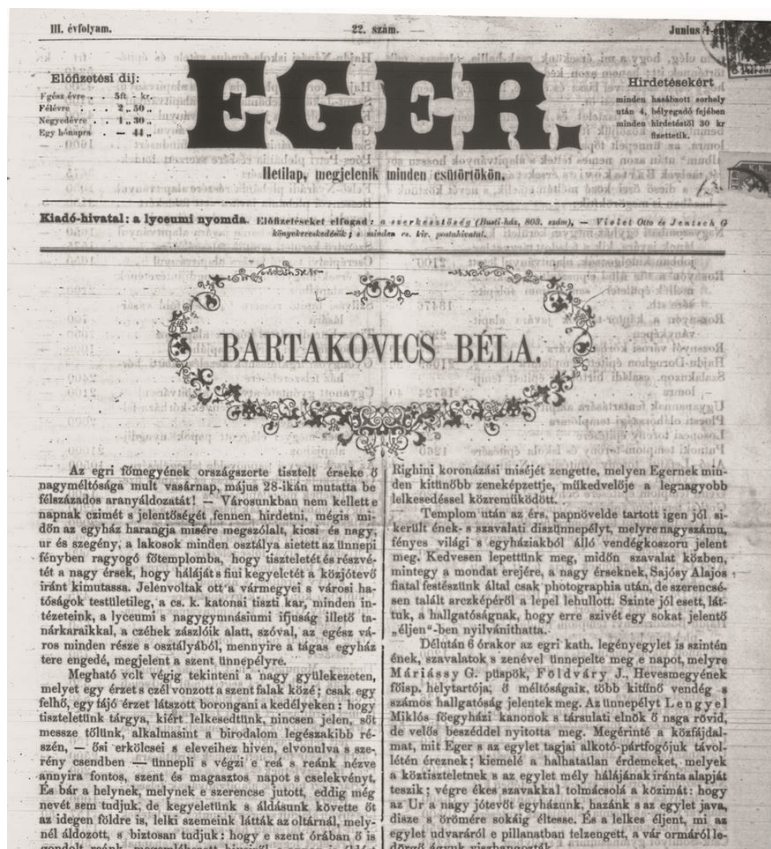
Vida nyolc évig szerkesztette a lapot, Arnóthi (Szabó Ignác) szerint ez a 8 év volt a legszebb korszaka a lapnak:

„Az időszaki sajtó történetét Egerben – lehető hűséggel s tárgyilagossággal törekedvén megírni, a teljes igazság érzetében nem mulaszthatom el annak megemlézését, hogy az Eger változatosságban gazdag negyedszázados pályafutásának a Vida József szerkesztése alatti nyolcz év képezi a legszebb korszakát.”⁸²

⁸¹ „A fővárosból eltávozta óta alig jelent meg neve az itteni lapokban. Egerben lakása alatt, nyolcz éven át szerkesztette ugyan az Eger című vegyes tartalmú vidéki heti lapot; s később is, még Kassán is, irogatott egyet s mást, de keveset adott ki. Élete e végszakában Károly Gy. Hugó emlékezett meg róla a felvidéki muzeum-egylet évkönyvében »Egy elhallgatott költőnkéről« cím alatt, közölve tőle néhány újabb, addig kiadatlan költeményt is. De az irodalom sodrába őt ismét bevonni nem sikerült. A halál már rágt a szíve s élte gyökerét.” Vasárnapi Újság, 1876, XXIII. évfolyam, 28. szám. p.438., a nekrológíró: -á-r-

⁸² ARNÓTHI (SZABÓ Ignác): Az időszaki sajtó Egerben I-VI. Eger című lap 1886, 17–22. szám.

A hetilap minden héten csütörtökön jelent meg ekkoriban, összesen nyolc oldalon. Meg kell említeni, hogy számos írást publikált a lapban a kor kiváló tudósa, a jogelőd Egri Értesítő első szerkesztője, Montedegoi Albert Ferenc is, akinek egyébként Adél nevű lánya felesége volt a lapba orvosi cikkeket író dr. Frantz Alajosnak.

3. ábra: Címlap 1865-ből

Az Eger című lap jelentős mennyiségben foglalkozott a színházi hírekkel is. Élénk és olykor kemény kritikával illetik a darabokat, színészeket, rendezőket⁸³.

Vida szerkesztőségének idejéből két dolgot kell még megemlítenünk az Eger című lappal kapcsolatban. Az egyik az, hogy rendkívül **kép- és ábraszegény** volt a lap. Az első kép a lap 1864-es évfolyamában (34. szám) jelent meg, a mexikói *Jalapa* városát ábrázolja a Tárca rovatban. Ugyanitt van még egy indián nőt ábrázoló kép, majd a 36. számban a portugáliai Mafra kolostoráról láthatunk egy képet, aztán egy szaharai várost és ennyi.

A másik ilyen a hirdetés. Egy ilyen hirdetésből tudhatjuk meg, hogy az **első bérkocsik Egerben** 1866 márciusában jelentek meg (erről Breznay is ír: „Dobó városában egész 1866. tavaszáig azt tartották, hogy akinek lóva nincs, járjon gyalog”⁸⁴). Rosenberg⁸⁵ Lipót 1866. március 28-án kapott hatósági engedélyt arra, hogy bérkocsiüzletbe vágjon. A bérkocsiállomás

⁸³ Csak a hangnem illusztrálására idézzünk fel az első számok egyikéből néhány durván kritikus megjegyzést, színházi hírt. „Szombaton. Háromszéki lányok. Nem láttuk, de megbízható helyekről úgy értesültünk, hogy sílány, unalmas jószág. (...) Vasárnap. Peleskei notárius. Avult limlom, mely még a karzat közönségére sem hat már.” „Csütörtökön. Aranyparasz. (...) A darab vége felé nem csak a mécsesek: mi is álmosan pislogtunk. Pedig a játékosok megtették a magukét s Kecskés, Prielle, Lászi, Tiszti, Zsirai Rózsa, Törökné, Lásziné elismerésre méltó resignatioval küzdöttek meg a nehéz feladattal, ez üres, émiylygós sentimentalismussal bélelt alakokat élvezhetőkké tenni, s hogy a közönség nem unta magát halálra: csakis az ő érdemök”.

⁸⁴ BREZNAY Imre: Eger XIX. században. Dobó István Vármúzeum, Eger, 1995, p.68.

⁸⁵ Az első hirdetés tévesen Rosenfeldet közölt, innen vette át könyvébe tévesen Rosenfeldnek Breznay is.

a Kaszinó (a mai Kepes Központ, Széchenyi utca 16.) előtt volt, s az első fél órára 50 krajcár, innentől minden további negyedóra 25 krajcár volt a díja (Breznay szerint aránytalanul drága volt). A bérkocsik reggel 6 órától este 8-ig (nyáron 9-ig) álltak a közönség rendelkezésére. Eger első ilyen szolgáltatását természetesen nagy keretes hirdetésben közölte az Eger (március 20-án).

Ebben az időben a fejléc szerint a lap szerkesztősége 1863-ban és 1864 októberéig az **(Ujváros, Rózsa-utca 800. szám)** alatt, 1864 októberétől, 1865–66-ban pedig a **Bus-ti-házban** (803. szám) volt.

3. SZABÓ IGNÁC MÁSODIK SZERKESZTÉSÉNEK IDEJE (1871–1878)

Vida József Kassára távozása után 1871-ben az akkor 39 éves Szabó Ignác (Eger, 1832 – Eger, 1900) lett ismét a szerkesztő, aki ezúttal 1878-ig szerkesztette az Eger.

Szabó Ignác (Eger, 1832 – Eger, 1900) 1832. február 1-jén született Egerben. Iskoláit mint Foglár-intézeti növendék szintén itt végezte. A '48-as szabadságharc kitörésekor, noha még csak 16 éves volt, a többi egri diákkal együtt felcsapott honvédnek, s mint tüzérfőhadnagy Bem apó erdélyi seregében küzdött, illetve 1849-ben Vetter Antal (1803–82) alvidéki hadtestében⁸⁷. A szabadságharc leveretése után Pestre ment. Először orvosnövendék volt, de csak egy évig; aztán elvégezte a filozófiát. Szinyei szerint viszont mint tanárjelölt a bécsi egyetemet is látogatta. Amíg tanári állást nem kapott, idejét hírlapírással és technikai tanulmányokkal töltötte, majd több évig bátyja mellett dolgozott, aki már akkor mérnök volt⁸⁸.

1853-ban **Szabó Náczi** név alatt Vahot Imre és Vas Gereben lapjaiban, a Hölgyfűtárban, a Szépirodalmi Albumban, a Kalauzban; később a Fővárosi Lapokban, a Budapesti Hölgydívatlapban jelentek meg versei és elbeszélései. Erről az időszakról fennmaradt Szabó Ignácnak egy Vértesi Arnoldhoz írott levele, melyben az egri író köszönti:

„Most, midőn író társaid körében baráti estélyen az ezredik novellád bőrére iszol, engeddd emlékezetedbe hoznom, hogy első novelládat egy éjjel nálam írtad Budapesten, **Magyar utcai lakás**omon. Este együtt sétálva találkoztunk Vas Gerebennel, ki tőlem lapja számára, amelynek én akkor szintén egyik nagyreményű hátramosztója voltam, novellát sürget. Nagyon meg lehetett akkor szorulva Gereben bátyánk kézirat dolgában, mert elkövette azt a hallatlan csodadolgót, hogy a megígért novellára 5 forintot előlegezett, amelynek mi, annak rendje és módja szerint, azonnal nyakára is hágtunk tisztességesen. Aztán hazamentünk. Te aztán ott mindjárt meg is írtad helyettem első novelládat. Valamint akkor az első sikerének – úgy most az ezredik jubileumának öröme szívből üdvözlöl régi barátod, Szabó Náczi. Eger, október 14. (1888)”⁸⁹.

1858-tól 1893-ig, harmincöt éven át a ciszterci rend egri főgimnáziumában tanított. Breznay írja a Borovszkyban róla: „Eger városnak évtizedeken keresztül közismert Náczi bácsija. Nemzedékek kerültek ki iskolájából” (...) Univerzális ember volt: a hittantól kezdve tanított minden tárgyat”. Emellett geográfiai s filozófiai cikkeket ír a főgimnázium értesítőjébe, vala-

⁸⁶ Szabó Ignác 1900. július 2-án hunyt el Egerben. A nekrológíró így tisztelgett előtte: „Városunk közéletének egyik legismertebb és legszeretreméltóbb alakja dőlt ki tegnap az élők közül. Az évek hosszú sora ugyyszólván nyomtalanul suhant el feje fölött s ha az utolsó egy-két évben gyakori betegeskedése el nem gyöngíti erejét, senki sem mondta volna, hogy az örökké vidám, egyenes tartású férfiú már 70 felé jár” – Egri Híradó, 1900. július 3., (VIII. évf./53. szám). Ebből a nekrológból tudható még meg, hogy Szabó Ignácot a Fájdalmas Szűzről elnevezett Hatvani temetőben helyezték örök nyugalomra.

⁸⁷ A Magyar Katolikus Lexikon szerint (<http://lexikon.katolikus.hu/S/Szab%C3%B3.html>)

⁸⁸ Egri Híradó, 1900. július 3., (VIII. évf./53. szám).

⁸⁹ Ez a levél megtalálható az „Eger” 1888. okt. 16-i számában

mint összeállította az Egri Írók Albumát (1861). Tankönyvei közül kiemelendők: *A földisme alapvonalai* (1861), *Az ásványország természetrajza* (1864), a *Természettani földrajz könyve* (1869), illetve a *Logika, vagy gondolkodástan* (1874).

Szabó Ignác munkásságát halálakor így méltatta az Egri Híradó nekrológírója: „Univerzális képzettsége és tudásáról valóságos legendákat beszélnek. A gimnáziumban a hittan kivételével minden tárgyat tanított, tanárkodása utolsó évtizedében azonban csak számtant és az éneket. Írt igen sok tankönyvet is és egy csillagászati munkájával – állítólag fogadásból – megnyerte a tudományos Akadémia 500 arany pályadíját. A tanítással járó nagymérvű elfoglaltság és tudományos bűvárkodásai mellett még mindig volt ideje arra is, hogy a város társadalmi életében maradandó emlékü szerepet játszó. (...) Végül mint belletrista, esztetikus és kritikus is sok jeles dolgot produkált és több évig főszerkesztője volt az Eger című hetilapnak. Mint tanár szigorú volt, de szigorúságát enyhítette határtalanul jó szíve. Tanítványai, még talán azok is, kiket kénytelen volt néha megfenyíteni vagy elbuktatni, mindig szeretettel és hálával emlékeztek meg a kedves Náczi bácsiról, ki jóízű megjegyzéseivel, sziporkázó szellemével még a legunalmasabb matematikai problémát is élvezhetővé tudta varázsolni⁹⁰”.

Danielik József mellett 1861-ben szerkesztette az **Egri Értesítőt**, majd 1862-ben néhány hónapig szerkesztette az utódját, az **Egri Posta** című lapot⁹¹. A lapszerkesztői munka mellett zenével is foglalkozott: zeneszerzőként és előadóként is. Többek között közreműködött Reményi Ede 1862-es egri hangversenyén is. Kéziratban maradt két operettfordítása is, melyeket aztán Kassán elő is adtak (1869-ban és 1873-ban): *Midas király fülei* és *Zilda*.

1872-től 1879-ig, majd 1885-től 1893-ig az **Eger** című lapot szerkesztette⁹³. Szerkesztőként Arnóthi néven írt egy hatrészes sajtótörténeti sorozatot is az Eger hasábjain⁹⁴. Az időszak kiadója Egerben I–VI. címmel. Ebben az 1886-os visszaemlékezésében írja, hogy „Vida József távozása után, az 1871-ik év őszén az Eger lap szerkesztését újból a korábbi szerkesztő, Szabó Ignác tanár vette át, s folytatta azt hét éven át az 1878-ik év őszéig”. Az Eger című lap szerkesztése alatt egyébként nyíltan és bevallottan Deák-párti volt.

Ekkoriban, 1874. július 12-én egy szomorú esemény hívta életre az Egri Önkéntes Tűzoltóegyletet. Július 3-án az akkori piactér, a mai Dobó tér teljesen leégett. A város polgárai tehetetlenül nézték a tűz pusztítását, melyről természetesen az Eger is beszámolt: „A tűzvész a város kellő közepén, forgalmi központján a belső piacon támadt, szemben a minorita szerzet zárdájával paralell álló Rácz Pálné-féle háznál, honnan gyorsan átcsaptak a lángok a jobb és balról álló házakra, nevezetesen a mészárszékekre a szomszédos nagy terjedelmű Perger-féle házra és az egész piac homlokzatát elfoglaló emeletes Teucser-féle házra. Ez által egy hosszú ház-vonal borult lángba s oly pokoli hőséget kezdett terjeszteni, hogy az egész térs piacon csaknem tűrhetetlen volt a hőség”.

A cikk írója ezen túlmenően ostromozza Eger lakosságát: „Eger város közlakossága, habár ezrével állt a patak partjain, vár bástyáin és a sáncokon végig, egy kupa vizet nem hozott a veszedelem elfojtására”.

A Dobó tér leégésével egy időben egy művelődéstörténeti-sajtótörténeti helyi érdekességet is megtudhatunk az Eger lapjaiból, mégpedig hogy Kecskeméthy Aurél⁹⁵ 1874 júliusában Egerben járt: „ismert élelészű journalistánk a napokban városunkban mulatott s érsek

⁹⁰ Egri Híradó, 1900. július 3., (VIII. évf./53. szám).

⁹¹ „Szerencsések voltunk Szabó Ignác gymn. tanár úr, a kedélyes novelláiról és társadalmi elmés közleményeiről ismeretes író állandó közreműködését megnyerni, s teljes reményünk van, hogy immár kettőzött erővel és törekvéssel a t. közönség igényeinek megfelelni képesek leszünk”. – Danielik József szavai 1861. december 12-én (az Egri Értesítő december 15-i számában jelent meg).

⁹² 1885. február 3-tól.

⁹³ A Borovszky szerint: Szabó Ignác az Eger cz. lapot 1872–78-ig s ismét 88-tól 96-ig szerkesztette.

⁹⁴ 1886, 17–22. szám.

⁹⁵ Kecskeméthy Aurél (1824–1877) teremtette meg a magyar hírlapi tárcalevél és a politikai szatíra műfaját. Buzinkay Géza szerint világpolgárnak hitte magát, hazájának a Habsburg Birodalmat tekintette, szkeptikus volt a magyar nemzeti álmok jövőjét illetően. – Buzinkay, Magyar hírlaptörténet, p. 36.

ő exja vendége volt. Kecskeméthy jelen volt vasárnap a nő egyesület által rendezett érsek-kerti mulatságon is; másnap pedig Parádra szándékozott kirándulni”.

A szerkesztőség maga 1874-ben a **Széchenyi utca 84-es** számú házban volt hosszabb időn keresztül. Az 1878 évi első szám (január 3.) impresszumán még az szerepel: „Kiadó tulajdonos és felelős szerkesztő: Szabó Ignác”.

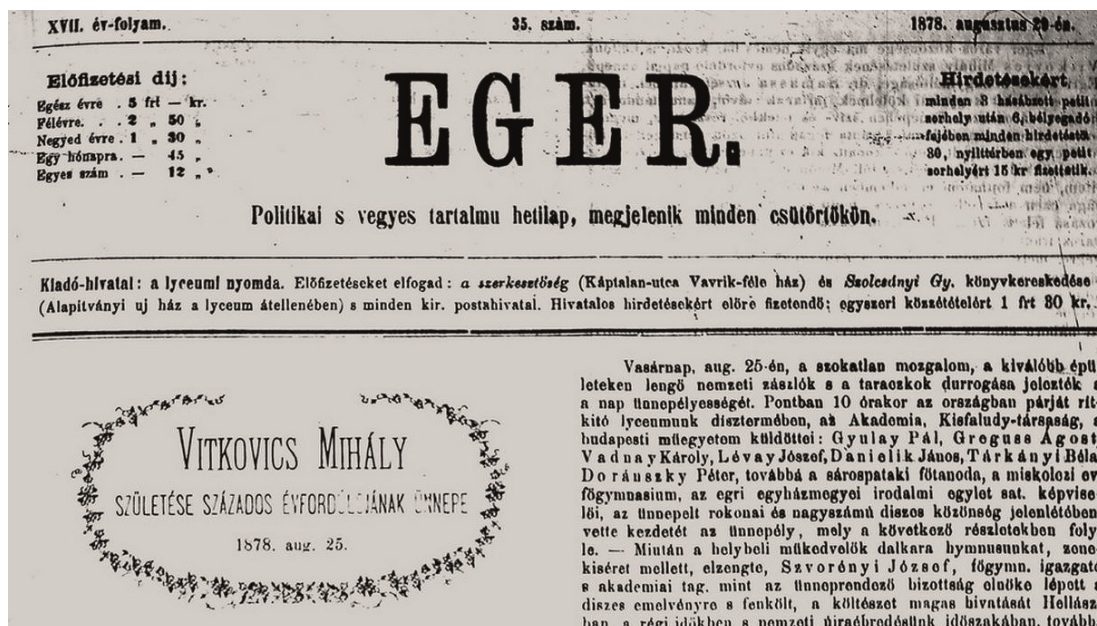
A szerkesztőség 1878 első félévében még a Széchenyi-utca zsebközlőben 24. sz. alatt volt. A nyár közepén költözött a szerkesztőség: az 1878. július 25-i (30. szám) szám impresszuma szerint már a **Káptalan utca Vavrik-féle házban** volt. Ezt a számot szerkesztette utoljára Szabó Ignác, a 31. számot már Fekete Ferenc szerkesztette.

Hogy miért történt a váltás, arra többféle magyarázat vagy pletyka volt. A Nemzeti Hírlap például ezt írta egy rövid közleményben: „Pártpolitika az – érseki széken. Egerből írják lapunknak, hogy Samassa érsek az »Eger« lap szerkesztőjét, Szabó Ignác urat a lap szerkesztésétől elmozdította, a miért lapját a szabadelvű párt szellemében szerkesztette”. Ezt **Luga László**⁹⁶, az érseki líceumi nyomda igazgatója rögtön cáfolta az Eger című lapban megjelentett nyilatkozatával, melyben a következőket írja. „A fentebbi közleményt is határozottan rágalomnak jelentem ki, s ennek hosszabb indoklása teljesen fölösleges azon nemesebb érzelmű, józan közönség előtt, mely az egri érsek úr ő nagyméltósága ellen oly botorul és aljasan megindított támadások forrását, természetét és értékét mind ő exja szereplése, mind a tekintélyes és hivatott helyekről közzétett nyilatkozatok után kellőképp ismeri. A tudósító rosszhiszeműségét tudatlansága nem menti”.

4. FEKETE FERENC SZERKESZTÉSÉNEK IDEJE (1878–1880)

Szabó Ignácot tehát 1878 augusztusától Fekete Ferenc követte a szerkesztői székben, ő 1878-tól 1880 végéig vezette lapot. Engel Tibor írja, hogy „a Heves megyei Levéltár 7423/878. számú alispáni irata is tanúskodik arról, hogy Szabó Ignác után dr. Fekete Ferenc lesz a szerkesztő. Az említett iratban Luga László az Egri Érseki Lyceumi Kő és Könyvnyomda igazgatója bejelenti az alispánnak, hogy az Eger 1878. július 31-i száma a nyomda, mint tulajdonos címe alatt fog megjelenni. Felelős szerkesztője pedig dr. Fekete Ferenc egri jogakadémiai tanár lesz”. Maga az Eger saját lapjain az 1878. augusztus 1-ji (XVII. évf., 31.) számának címlapján közli, hogy: „Van szerencsénk a t. cz. Közönséggel tudatni, hogy az »Eger« lap szellemi vezetését Dr. Fekete Ferencz egri jogakadémiai tanár vette át”.

⁹⁶ Luga László (Fony, 1840 – Eger, 1905) 1868-tól 1872-ig az érseki irodán dolgozott, majd 1872. június 1-jétől Bartakovics Béla az Egri Érseki Nyomda („egri érseki könyvsajtó”) igazgatójának nevezte ki, innen is ment nyugdíjba 1897. október 1-jén. Luga Lászlóról így ír egyébként Szecső Károly történész: „római katolikus pap, a hazai katolikus könyv-, újság- és folyóiratkiadás méltatlanul elfeledett kiválósága, aki egyúttal az Érseki Lyceumi Nyomda igazgatója is volt: nagy műveltségű, s a lapszerkesztésben is ügyességgel, tapintattal bíró férfiú”. Az érseki irodán dolgozva tagja volt annak a hétfős csapatnak, akik 1868 őszén megalapították az Egri Egyházmegyei Közlönyt, amelynek első száma 1869 januárjában jelent meg. Az érseki irodán dolgozva Luga László alapította 1869 őszén Magyarország első római katolikus hetilapját, az egri Népújságot (1870–1893), amelynek mindvégig, 1893. június 29-ig szerkesztője is volt. Ő alapította és szerkesztette az ország első római katolikus könyv- és folyóiratszemléjét, az Irodalmi Szemlét (1876–1893). És 1893. október 3. és 1895 decembere között szerkesztette az *Egri Híradót* is, melyet ő indított el, s mely az Egri Népújság (és az Eger) összevont utódának tekinthető.

4. ábra: Az Eger címlapja 1878-ban

Fekete Ferenc (Buda, 1840 – Eger, 1895) 1840. július 10-én született Budán, Fekete Ferenc és Heinrich Mária gyermekeként. Iskoláinak java részét is Pesten végezte s azután pap-növendék lett. Előbb Egerben tanult teológiát, de nem érzett magában hivatást, és kilépett, majd Bécsben és Pesten elvégezte kitűnő sikerrel a jogot⁹⁷. 1863–64-ben a Függetlenség, majd a Magyar Sajtó munkatársa volt, melyekbe F. K. vagy K. betű alatt írta cikkeit⁹⁸.

1864/65-ben Pécsen a ciszterci gimnáziumban volt kisegítő tanár. 1866 márciusától 1867 májusáig az egri törvényszéknél szolgált előbb mint jegyző, majd mint előadó. 1867 májusában választott törvényszéki tanácsos lett, és 1869-ben Bartakovics Béla érsek innen hívta meg jogakadémiai tanárnak. 1869-től tehát egészen 1895-ben bekövetkezett haláláig a római jogot adta elő az egri érseki líceumban: 1878-ig nyilvános rendkívüli, majd ekkortól nyilvános rendes tanár volt. Eger működésének elején, 1870-ben vette el feleségül Ernyey Mariannát. Tanári munkája mellett 1878. augusztus elsejétől¹⁰⁰ 1881-ig¹⁰¹ szerkesztette az **Eger** című lapot, s melyben több politikai, társadalmi és szépirodalmi témájú cikke is megjelent.

⁹⁷ Fekete Ferenc 1895. december 16-án halt meg Egerben. A hatvani negyed temetőjében helyezték nyugalomra, a temetést Foltin János kanonok-plébános végezte nagy és fényes papi segédlettel. – Egri Újság, 1897. december 20., 102. szám.

⁹⁸ Egri Újság, 1897. december 20., 102. szám

⁹⁹ BOROVSKY Samu: Magyarország vármegyéi és városai, Heves vármegye, Bp. 1909.

¹⁰⁰ A XVII. évf., 31. számtól.

¹⁰¹ Borovszky szerint 1880-ig, illetve sajnos többszörös az elírás: „1788–80”-at ír a monográfia.

5. ábra: Dr. Fekete Ferencz szerkesztő neve a fejlécben

Fekete Ferenc szerkesztésének első hónapjára esett az egri Vitkovics Mihály születésének centenáriumi ünnepe, melyet az augusztus 29-én megjelenő 35. szám teljes címlapját töltötte ki.

Egy héttel később azonban már Eger egyik legnagyobb katasztrófájáról számolt be a lap, a nagy egri árvízről. (Az 1879. március 20-i szám pedig címlapon hozza a híres nagy szegedi árvizet.) Ezekről most bővebben nem szólnék jelen tanulmányban, a témát bővebben kifejtettem Az Eger-patak árvizei a helyi sajtóban című tanulmányomban¹⁰².

1879-ben az Eger tárcarovatában Vay Sándor grófnak verse is jelent meg, érdekes azonban, hogy itt még gróf Vay Sarolta néven jelent meg Ragyogjatok föl című verse, vagy Nehéz órák című írása. Gróf Vay S. néven jelent meg Szerelmem című verse a Tárca rovatban. Vay Sándor újságírói működéséről lásd bővebben Az Eger és Vidéke hetilap (1884–1893) és újságírói című tanulmányomban (megjelenés alatt).

Dominkovich Mária neve is felbukkan az Eger tárcarovatában: a lap közli Az első bál után című életképét, majd még többet: Hogyan győznek a nők című életképe a Csarnok rovatban jelent meg. Írt a lapba Kudlovits Andor (1859–1882) jogvégzett fiatal költő is, aki sorvasztó betegsége következtében 1882-ben, 23 éves korában meghalt. Színnyei szerint költeményeket írt az Eger című lapba.

1879 januárjától 1880 januárjáig a szerkesztőség a **Sóház utcában**, a Mózer-féle házban volt. Az újság az évi (1880) második számának címlapján mutatja be az új főmunkatársat, Lőrinczy Jánost, aki az újság fejlécén is megjelenik immár. Eddig ugyanis az újság belsejében, a szöveges rész után apró betűvel volt jelezve a szerkesztő neve, ezen számtól kezdve került ki a fejlécre.

„Lapunk a jelen évben tizenkilencedik évi folyamába lépett. Legyen szabad ezt akképp magyarázni, hogy a vidéki lapirodalomban eddig hézagot pótolunk. S ez bátorít, hogy t. olvasóink pártolását a jövő évre is kikérjük. Igyekezni fogunk, hogy a lapunk iránt 18 éven át tanúsított rokonszenveket ezután is megérdemeljük. Főtörékvésünk ezután is az lesz, hogy lapunk tartalmát mennél érdekesebb- és változatosabbá tevé, t. előfizetőink igényeit kielé-

¹⁰² BARNÁ Béla: Az Eger-patak árvizei a helyi sajtóban. – in: KLIÓ és a médiagalaxis – Tanulmányok a 70 éves Buzinkay Géza tiszteletére (szerk.: Martin József és Széchenyi Ágnes). Corvina Kiadó, Budapest, 2011. ISBN 9789631360196

gítsük. Azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy ígéretünket be is válthatjuk. Munkatársaink oly erővel gyarapodtak, melyek az irodalomban számot tesznek. Alkalmunk lesz az új év folyamában országszerte ismert jónevű íróktól is dolgozatokat közölni. S habár e helyen sajnálattal kell megemlítenünk, hogy egyik rendes munkatársunk dr. Matzke Valér úr lapunktól megvált, másrészt örömmel jelentjük, hogy rendes főmunkatársul Lőrinczfy János urat, a »Hevesvármegye« volt szerkesztőjét, több vidéki lap buzgó és egykoron az »Eger«-nek is szívesen olvasott munkatársát nyertük meg”.

Ugyanezen beköszöntő cikkben egyébként arról értekezik még a cikkíró, hogy a lap politikai lévén igenis politizálni fog, másrésztől függetlenül a pártpolitikától a korrupció ellen lépnek fel, védelmezik a nemzeti érdekeket, és sürgetik a korszerű intézmények életbe léptetését, „melyek nélkül helyünket az európai népek családjában meg nem állhatjuk”.

Fekete Ferenc egészségügyi okok miatt visszalépett a lap szerkesztésétől, ezt az 1880-ban megjelenő utolsó, 53. lapszámban jelentette be december 30-án: „Nyugalmat s üdülést igénylő egészségi állapotom és másoldalú, komoly, a jelen politikai és társadalmi viszonyok közt az újságírásnál hálásabb elfoglaltságom arra indítottak, hogy az »Eger« politikai s vegyesartalmú hetilap szerkesztésétől, melynek terhét harmadfél éven át viseltem, visszalépjek”.

5. ILMÉRI KISS ISTVÁN SZERKESZTÉSÉNEK IDEJE (1881–1885)

Miután Fekete Ferenc visszalépett a szerkesztéstől, ugyanezen lapszám címlapján, az 1880-ban megjelenő utolsó, december 30-i 53. lapszámban köszönt be az új szerkesztő:

„Midőn az »Eger« című lap szerkesztését átveszem, – melytől tisztelt kartársam dr. Fekete Ferencz úr gyöngékedése miatt s körülményeinek változása folytán visszalépett, – mindenekelőtt kijelenthetem, hogy a lapnak iránya lényegileg véve az eddigi marad: a lapnak ára s hetenkinti megjelenése sem változik. Egy vidéki lap főfeladatául tekintem: az illető vidéki és helyi jogosult érdekek részrehajlatlan képviselését, az illető vidéki s helyi közélet fontos mozzanatainak hű visszatükröztetését: – de az országos közérdekeknek szemelőtt tartása mellett, azon elv szerint: »a haza minden előtt!« Az »Eger« eddig is azon vidéki lapok közé tartozott, melyek az említett főfeladat megoldására törekedtek, s ezután sem akar e részben hátramaradni”.

Az új szerkesztő, **Kiss István** (Ürmény, 1836 – Óbecse, 1918), vagy máshogy dr. Ilméri Kiss István 1836. augusztus 11-én született Kiss János és Tóth Terézia gyermekeként a Nyitrához közeli Ürményen¹⁰³. A gimnáziumot Pozsonyban, Nyitrán és Pesten végezte. Ezt követően Vácon és Keszthelyen (1858–59-ben) gimnáziumi tanár volt. 1860-ban a papságból kilépett, a pesti egyetemen a jogot hallgatta; ugyanott 1864-ben doktorált.

Párhuzamosan ezzel megkezdte újságírói működését is: 1859–60 között a Pesti Napló¹⁰⁴ és a Pesti Hírnök munkatársa volt, 1864-ben pedig Májer Istvánnal szövetkezve katolikus szellemű nem-politikai lapot szerkesztett Képes Ujság címmel 1864. október 1-től 1866. január 31-ig Heckenast Gusztáv kiadásában; 1865. december 5-től 1868. szeptember 7-ig Wodanier kiadásában a Magyar Néplapot és saját kiadásában 1868. október 4-től december 27-ig a Képes Népujságot. Közben 1868–69-ben köz- és váltóügyvéd lett. Ehhez kapcsolódva 1869-ben Magyar Jegyző címmel szaklapot alapított, és ezt folytatva Községi Jegyzők Közlönye címmel 1871. január 1-től Budapesten szerkesztette 1873-ig. 1871-ben honvédtiszt vizsgát tett,

¹⁰³ Ürmény (szlovákul Mojmirovce, korábban Urmin) község Szlovákiában, a Nyitrai kerületben, a Nyitrai járásban. A trianoni békeszerződésig területe Nyitra vármegye Nyitrai járásához tartozott.

¹⁰⁴ Cikkei a Pesti Naplóban Ilméri névvel (1859–60.), majd -Im- jeggyel (1868–70.) és a Reformban (1870-72); a Honban (1865. K. alajegyzéssel a vármegyék alkotmányos jogkörének visszaállítását sürgette). Az Egyetemes M. Encyclopaediának is munkatársa volt I. K. I. jegyek alatt. Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái – <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/k/k11175.htm>

Kiss István és 1876-ig a magyar királyi honvédség szabadságolt állományához tartozott hadnagyi minőségben.

1874-ben a budapesti egyetemen a politikai tudományokból egyetemi magántanári képesítést nyert, és az 1874–75. tanév kezdete óta az Egri Érseki Jogakadémia tanára lett 1906-ig. Egerben jelent meg az Európai nemzetközi jog című műve 1876-ban. Ugyancsak Egerben jelent meg 1877-ben a Bevezetés a jog- és államtudományokba műve.

Több lapot szerkesztett, így az **Eger** című hetilapot is 1881 januárjától 1885. január 29-ig, amikor is más elfoglaltságaira hivatkozva visszalépett a szerkesztői munkától.

Ilméri Kiss István szerkesztésének időszakára egy évvel később, 1886-ban így emlékezett vissza Szabó Ignác:

„Ez alkalommal, az 1878-iki őszön, az »Eger« lap szerkesztését dr. Fekete Ferencz, az egri érseki lyceumi jogakadémia irodalmilag is művelt rend. tanára vette át, s vezette azt szorgalmasan és tapintatosan egészen 1881-ig, mikor is egészségi szempontok a terhes szerkesztői teendőktől való visszalépést javasolván, helyét, mint szerkesztő, kartársa, dr. Kiss István, egri érseki lyceumi jogakadémiai nyilv. rend. tanár foglalta el, kinek úgy a journalistikai, mint különösen a jogi tudományos irodalom terén országosan ismert hírneve sok szép reményt kötött új szerkesztői működéséhez. Dr. Ilméri Kiss István négy évig szerkesztette az Eger lapot. Miként? A tisztelt olvasónak sokkal élénkebb emlékezetében van még e legközelebb befejezett négy évi folyam gazdag és változatos tartalma, semhogy a volt szerkesztő ismert szerénységét esetlen dicsériádákkal érinteni részünkről tapintatos dolognak tartanók; – röviden tehát csak annyit: hogy dr. Kiss Istvánt, az irodalom sokkal hálásabb, s dicsteljesebb terén való bokros és fényes sikerű elfoglaltságra, e rövid, de fáradságos négy év után szintén visszalépésre készítette az Eger lap vezetésétől, melynek szerkesztését az 1885-ik évi márcz. Havától – ez uttal már harmad izben Szabó Ignác, főgymn. tanár, e lapok jelenlegi szerkesztője vette át, mint egy a gondviselés csudás játéka is úgy intézvén, hogy e lap szerkesztését, negyedszázados fönállásának jubiláris évében, ugyanazon kéz vezesse, mely annak szerkesztésében legtöbbet, s legtovább fáradozott, s egyszersmind a szerkesztő irányában igazolja a francia példaszót: On revient toujours, á son premier amour”.

A szerkesztőség egyébként 1880 decemberében még a **Sóház utcában**, az Adler-féle házban volt, míg 1881 januárjában a **Speciális105 utcában**, a Hanák-házban. 1884-ben pedig a **Vásártéren**¹⁰⁶, a 783. szám alatt működött az Eger szerkesztősége. Az 1885. januári szerkesztőváltás idején a szerkesztőség a Széchenyi utca, zsebköz, 24-es szám alatt volt.

1881 januárjától 1885 januárjáig tehát Kiss István a szerkesztette az Eger című lapot, melynek szerkesztésétől aztán visszalépett: „Nyilatkozat. Midőn az Eger című lap szerkesztésétől, melyet négy évvel ezelőtt vettem át, elfoglaltságom miatt ezenel visszalépek: nem mulaszthatom el, tisztelt munkatársaimnak a becses közreműködésért s a lap tisztelt előfizetőinek a szíves pártolásáért, őszinte köszönetemet nyilvánítani”.

Kiss István szűkszavú leköszönése alatt rögtön ott van Szabó Ignác nyakatekert körmondatos beköszöntője, melyből a lényeg az, hogy az Eger című lap évtizedek óta fennálló hírnevét megőrizni akarja.

¹⁰⁵ A mai Csiky Sándor utca

¹⁰⁶ A Vásártér a mai dr. Nagy János utca, Barkóczy utca, Törvényház utca és Vörösmarty utca által határolt, akkor még beépítetlen terület volt. Itt épült fel később a Dohánygyár (a mai Agria Park) és a Törvényház stb.

6. ábra: Címlap 1893-ból

6. SZABÓ IGNÁC HARMADIK SZERKESZTÉSÉNEK IDEJE (1885–1893)

Kiss István után tehát 1885 februárjától újra, immár harmadik alkalommal Szabó Ignác a lap szerkesztője mindaddig, míg 1893-ban a lap egy időre megszűnési működését.

Engel Tibor (kicsit pontatlanul) így ír erről: „1885 márciusától újra Szabó Ignác a szerkesztő. E változás bejelentése ugyancsak megtalálható a Heves megyei Levéltárban az alispáni iratok között az 1231/885. számon”. Március helyett azonban már február elejétől Szabó Ignác újra az Eger szerkesztője – a február 3-i újság címlapon is hozza a szerkesztőváltást: „Lapunk a mai számmal szerkesztőt cserélt, s így természetes, hogy jövőre nézve úgy tartalma, mint bel-szerkezete is, többé-kevésbé jelentékeny módosulásokon, s átalakulásokon megyen keresztül”.

1887-től a **Baktai úton**, az Exinger-féle házban volt az Eger szerkesztősége.

Az Eger 1887. május 3-i számából megtudhatjuk azt is, hogy ekkoriban a lap belmunkatársa volt Földváry Kálmán. S hogy ne csak mindig az újságírókról emlékezzünk meg: egy gyász hírből tudható, hogy 1887-ben elhunyt az 54 éves Mayer János, az egri érseki lyceumi könyvnyomda veterán szedője, aki az Eger című lapot is évekig szedte.

A lap kiadóhivatala 1893-ban a Lyceumi nyomdában volt, a „Szerkesztőség: **Széchenyi-utca 30. szám.** a Szabóféle ház”-ban.

Az 1893. szeptember 12-i számban már felhívásban közlik a címlapon: „Az Eger lapot a f. évi szeptember hó 26-án megjelenő 39-ik számmal beszüntetjük. Midőn ezt t. előfizetőinkkel tudatjuk, egyuttal köszönetet is mondunk a lap iránt eddig tanúsított ragaszkodásukért. Az egész éves előfizetőket egy más lappal fogjuk kárpótolni. Eger, 1893. szeptember 10-én. Az érsek lyc. Nyomda igazgatósága.”

Az Eger folytatásául indult meg 1893. október 3-án az **Egri Híradó**, hetenként kétszer megjelenő, politikai és vegyes tartalmú lap, a melyet eleinte Luga László szerkesztett, főmunkatársa pedig Belezna László volt.

KONKLÚZIÓ

A rendszeres egri sajtó megindulásának első két lapjáról, az Egri Értesítőről és az Egri Postáról már a közelmúltban jelent meg egy tanulmányom *A rendszeres egri sajtó indulása: az Egri Értesítő és az Egri Posta (1860–1863) címmel*¹⁰⁷.

Ezen lapokat már említette néhány sorban a Borovszky-monográfia, néhány sorban az Eger története könyv (NAGY, 1978), egy korai szakdolgozat (ENGEL, 1978), illetve jelen tanulmány írójának egész Eger sajtótörténetét feltáró egyetemi szakdolgozata (BARNA, 1999) is. Ebben a tanulmányban azonban egyrészt részletesebb bemutatásukra került sor, másrészt pedig a tanulmányban közöltem azon személyek részletes életrajzát is, akik az Egri Értesítő és az Egri Posta készítésében mint kiadók, szerkesztők vagy újságírók vettek részt.

A megjelenés (2014) utáni sajtótörténeti kutatások során bukkantam rá Cserő (Ceizler) Lajos két visszaemlékezésére¹⁰⁸, ezért, s mivel az Eger című lap jogelődjének tekinthető az Egri Értesítő és az Egri Posta is, az előzményekben röviden bemutatam e lapokat is tanulmányomban.

HIVATKOZÁSOK

ARNÓTHI (SZABÓ IGNÁC): Az időszaki sajtó Egerben I–VI. Eger című lap 1886, 17–22. szám.

BARNA BÉLA: Eger város sajtótörténete 1705–1999 Szakdolgozat, József Attila Tudományegyetem, Szeged, 1999 pp. 96.

BARNA BÉLA: Eger város rövid sajtótörténete – in: Poszt (kulturális, közéleti és kritikai folyóirat) II. évfolyam, 1. szám, 2001. tavasz p. 37–45.

BARNA BÉLA: Az Eger-patak árvizei a helyi sajtóban. – in: Klió és a médiagalaxis – Tanulmányok a 70 éves Buzinkay Géza tiszteletére (szerk.: MARTIN JÓZSEF ÉS SZÉCHENYI ÁGNES). Corvina Kiadó, Budapest, 2011. ISBN 9789631360196

BARNA BÉLA: A rendszeres egri sajtó indulása: az Egri Értesítő és az Egri Posta (1860–1863) In: SZÉCHENYI ÁGNES, BUZINKAY GÉZA (szerk.): (Magyar) Nemzet és Európa: Tanulmányok a 70 éves Martin József tiszteletére. Eger: EKF Líceum Kiadó, 2014. pp. 17–35. (ISBN:9786155250583).

BOROVSZKY SAMU: Magyarország vármegyéi és városai, Heves vármegye, Bp, 1909.

BUZINKAY GÉZA: Magyar hírlaptörténet 1848–1918. Bp. é.n. [2008]

CHYZER KORNÉL: MONTEDEGÓI ALBERT FERENCZ. Az „Eger” tárcarovatában, 1886. augusztus 31. (XXV. évfolyam, 35. szám).

CSERŐ LAJOS: Társalgó terem – Az „Eger” történetéhez. Visszaemlékezés az Eger és Vidéke 1886. január 31-i számában.

CSERŐ LAJOS: Az időszaki sajtó Egerben – az Eger e című cikksorozatának némi cáfolata – in: Eger és Vidéke 1886. május 25-i szám.

¹⁰⁷ BARNA Béla: A rendszeres egri sajtó indulása: az Egri Értesítő és az Egri Posta (1860–1863) In: Széchenyi Ágnes, Buzinkay Géza (szerk.): (Magyar) Nemzet és Európa: Tanulmányok a 70 éves Martin József tiszteletére. Eger: EKF Líceum Kiadó, 2014. pp. 17–35. (ISBN:9786155250583).

¹⁰⁸ CSERŐ Lajos: Társalgó terem – Az „Eger” történetéhez. Visszaemlékezés az Eger és Vidéke 1886. január 31-i számában. – CSERŐ Lajos: Az időszaki sajtó Egerben – az Eger e című cikksorozatának némi cáfolata – in: Eger és Vidéke 1886. május 25-i szám.

- ENGEL TIBOR: Eger város sajtótörténete 1919-ig. Szakdolgozat, könyvtár kieg. szak – levelező tagozat, Eger, 1980. május 15. (bíró tanár: DR. FÜLÖP GÉZA).
- ERLACH SÁNDOR: Az Egri Ügyvédi Kamara története (1875–1925). Bev. ALFÖLDI DÁVID. Eger 1925, 31 p.
- Ezen a napon – Heves megye jeles személyiségeinek naptára. Eger, 1997 (szerk.: SZECSKÓ KÁROLY)
- FERENCZY JÓZSEF: A magyar hírlapirodalom története 1780–1867-ig. Budapest, 1887. Lauffer.
- GERGELY ANDRÁS- VELIKY JÁNOS: A vidéki politikai sajtó helye a kiegyezést követő években in: A magyar sajtó története II/2. p. 45.
- GUSZMANNÉ NAGY ÁGNES – MISKOLCZI LÁSZLÓ – PETERCSÁK TIVADAR (szerk.): Az egri hóstyák. Eger, 2007.
- Heves megye történeti archontológiája (1681–) 1687–2000. Szerkesztette: BÁN PÉTER Szerzők: BÁN PÉTER, CSEH ZITA, KONDORNÉ LÁTKÓCZKI ERZSÉBET, KOVÁCS MELINDA, KOZMA GYÖRGY, NEMES LAJOS, PAP JÓZSEF, SZABÓ JOLÁN. A Heves Megyei Levéltár forráskiadványai 14. Heves Megyei Levéltár, Eger, 2011.
- GYÁNI GÁBOR (2006): Sajtótörténet a társadalomtörténész szempontjából. Médiakutató. tavasz, 57–64.
- KISS PÉTER: Hatszáznégyen Eger múltjából 1944-ig / Egri Városszépítő Egyesület, Eger, 2007. ISBN 978-963-06-3772-5
- KISS PÉTER: Az 1848/49-es események egri vonatkozású résztvevői. / Érseki Gyűjteményi Központ, Eger, 1998.
- KISZLINGDSTEIN SÁNDOR: Magyar hírlapok és folyóiratok 1876–1885.
- Magyar Könyvészet 2. kötet 1876–1885. Budapest, 1890
- KÓKAY GYÖRGY – BUZINKAY GÉZA – MURÁNYI GÁBOR: A magyar sajtó története Sajtó-könyvtár (é. n.)
- LIPTÁK DOROTTYA (2002) Újságok és újságolvasók Ferenc József korában. Bécs-Budapest-Prága. Budapest: L'Harmattan Kiadó.
- NAGY BÉNI: Az Egri Főgimnázium története (1776–1914). Eger, nyomtatott az Érseki Líceumi Könyvnyomdában, 1914.
- NAGY JÓZSEF: Eger története. Gondolat Kiadó, Budapest, 1978.
- Heves megyei sajtóbibliográfia (1838–1970). Heves Megyei Könyvtár füzetek, 26. szám Eger, 1972.
- PAP JÓZSEF: Magyarország közigazgatása 1859–1867 között. In: „Emberek és eszmék...” Tanulmánykötet Vadász Sándor 70. születésnapjára (szerkesztette: GEBEI SÁNDOR). Eger, 2001. p. 297–313.
- PAP JÓZSEF: Heves és Külső-Szolnok, egy ellenzéki vármegye tisztikara és közigazgatása 1844 és 1867 között. In: Hagyomány és történelem – Ünnepi kötet Für Lajos 70. születésnapjára (szerkesztette: GEBEI SÁNDOR). Eger, 2000.
- PAP JÓZSEF: Tanulmányok a dualizmus kori magyar parlamentarizmus történetéből – Akadémiai Kiadó/ Líceum Kiadó, 2014. – Az Eszterházy Károly Főiskola Történelemtudományi Doktori Iskolája közleményei 5.

SZABÓ IGNÁC: RAPAICS DÁNIEL 1848–49. honvédezredes életrajza. Eger c. lap 1887. március 1., XXVI. évf. 9. szám. p. 65–69.

SZAJBÉLY MIHÁLY: A médiatörténet és a sajtótörténet viszonyáról – in Médiakutató, 2005 tavasz.

SZEGEDINÉ MAGYAR MÁRIA: A Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium Könyvtára. Szakdolgozat, EKF, 2005.

VISONTAI KOVÁCH LÁSZLÓ: Az „Eger” történetéhez. Az Eger c. lap 1886. január 5-i, (XXV. évfolyam 1. szám)

VÍZKELETI ZSUZSANNA: Az Eger című hetilap 1864-es évfolyamának bemutatása. (évfolyamdolgozat, Eszterházy Károly Főiskola, Eger sajtótörténete szemináriumára, Eger, 2002)